

บทที่ 7

สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง และกฎหมาย

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง
2. สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมาย

7.1 สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง (Political Environment)

การดำเนินธุรกิจในต่างประเทศจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้ประกอบการธุรกิจจำเป็นต้องปฏิบัติตามกรอบข้อบังคับ และกฎหมายของประเทศนั้น เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง ย่อมมีผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของธุรกิจ ซึ่งแต่ละประเทศจะมีสภาพแวดล้อมดังกล่าวแตกต่างกัน และในการที่จะพิจารณาสภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองของประเทศที่จะเข้าไปลงทุนในประเทศใด จำเป็นที่ผู้ประกอบการ จะต้องพิจารณา สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง ในประเทศของตนเองประกอบไปด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่า รัฐบาลของตนเอง มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันระดับใด หรือมีข้อตกลงและมีข้อจำกัดในเรื่องใดบ้าง เพื่อผู้ประกอบการจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ก่อนจะตัดสินใจเข้าไปลงทุนทำธุรกิจในประเทศนั้นๆ

7.1.1 ระบบการเมือง (The political system) แบบต่าง ๆ

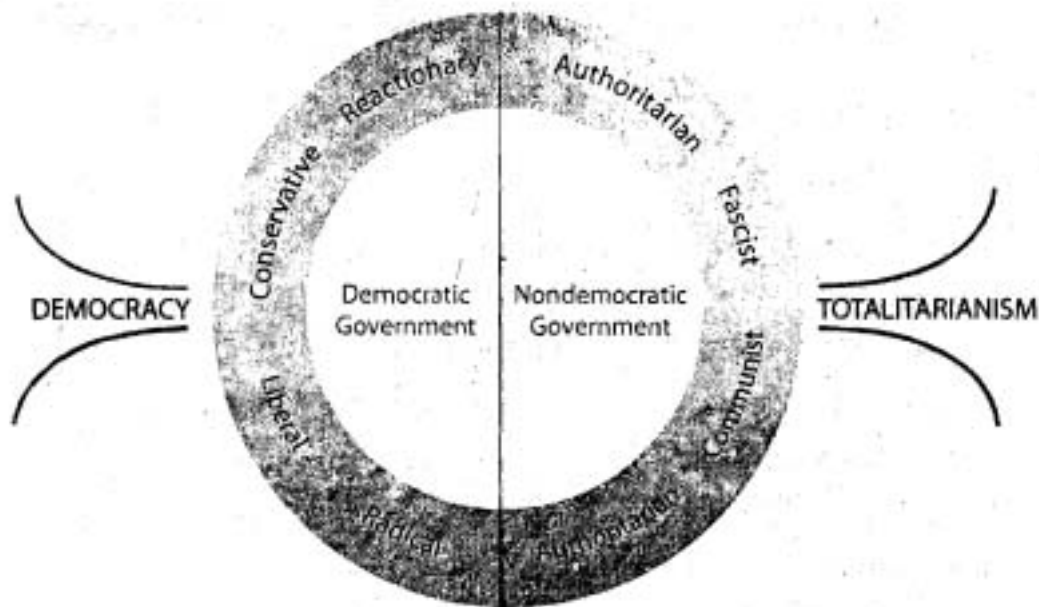
ระบบทางการเมือง สามารถจัดแบ่งเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

- 1) รูปแบบการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย (Democracy)
- 2) รูปแบบการปกครองโดยพรรคการเมืองเดียว หรือมีผู้นำคนเดียว

(Totalitarianism)

จากระบบพรรคการเมืองทั้ง 2 ฝ่ายนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการเมืองออกเป็นแบบต่างๆ การเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องไปทั่วโลก และพบว่าประเทศที่ปกครองด้วยระบบ พรรคการเมืองแบบพรรคเดียว ได้ถูกแทนที่ด้วยระบบประชาธิปไตย เช่นประเทศเยอรมันตะวันออกในปัจจุบัน ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของ

ประเทศเยอรมัน ประเทศบราซิล ซึ่งเคยปกครองด้วยระบบทหารตั้งแต่ปี 1964 (2507) ในที่สุดก็มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีขึ้นในปี 1984 (2527)

ภาพที่ 11 แสดงระบบการเมืองแบบต่างๆ
ที่มา : Daniels, John D. Radebaugh, Lee H. 2001

1. รูปแบบการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย (Democracy)

การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการปกครอง ที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ จากแนวคิดประชาธิปไตยแบบดั้งเดิม ได้ถือกำเนิดมาจากกรีกโบราณ ตามแนวคิดนี้ประชาชนทุกคน ควรมีสทธิเท่าเทียมกันทางด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเมือง แต่ในทางปฏิบัติ เนื่องจากสังคมมีความสลับซับซ้อน ประชาชนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ จึงเป็นไปได้ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ จึงจัดให้มีรูปแบบการปกครองโดยมีผู้แทน ซึ่งประชาชนจะเป็นผู้เลือกตั้ง เพื่อให้ไปใช้สิทธิและเสียงแทนประชาชนในการตัดสินใจ และในประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตย มักจะมีพรรคการเมืองใหญ่ๆ เพียง 2-3 พรรคเท่านั้น

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน มีลักษณะสำคัญ ๗

ดังนี้

1. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก ตลอดจนมีเสรีภาพในการรวมตัวกัน
2. มีการเลือกตั้งผู้แทน
3. มีการกำหนดระยะเวลาของการอยู่ในตำแหน่งของผู้แทน
4. มีระบบศาลที่เป็นอิสระจากหน่วยงานอื่น และมีความยุติธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิความถูกต้องส่วนบุคคลและทรัพย์สิน
5. มีสิทธิในการปกป้องระบบสาธารณูปโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประเทศ และไม่มีการแทรกแซงข้าราชการโดยนักการเมือง

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัจจัยสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ปัจจัยสำคัญของระบอบประชาธิปไตย คือ การให้เสรีภาพ (Freedom)

ทั้งทางด้าน สิทธิทางการเมือง และควมมีเสรีภาพในฐานะพลเมืองของประเทศ

1) สิทธิทางการเมือง (Political Rights) เป็นเครื่องชี้วัดความถูกต้องทางการเมือง โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ดังนี้

- ระดับของความยุติธรรม และการแข่งขันในการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในประเทศ
- ความสามารถของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่จะเลือกผู้แทนด้วยอำนาจที่แท้จริง
- ความสามารถของประชาชน ที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองอื่นๆ
- การปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อย

2) ความมีเสรีภาพในฐานะพลเมืองของประเทศ (Civil Liberties) เป็นเครื่องชี้วัดถึงเสรีภาพในฐานะพลเมืองของประเทศ ดังนี้

- การให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน
- ความเท่าเทียมกันของบุคคลทุกคนตามกฎหมาย
- การให้อิสระทางสังคมแก่บุคคล

- การมีเสรีภาพในการปกป้องประเทศจากรัฐบาลที่ไม่ซื่อสัตย์ (การคอร์รัปชัน)

จากตาราง 5 ระดับสิทธิทางการเมือง และควมมีเสรีภาพในฐานะพลเมืองที่สูง ซึ่งเรียกว่าประเทศที่เต็มไปด้วยเสรีภาพ (Free) ส่วนประเทศที่ให้สิทธิทางการเมืองและเสรีภาพในฐานะของพลเมืองต่ำ เป็นประเทศที่ขาดเสรีภาพ (Not Free) ส่วนประเทศที่อยู่ระหว่างระหว่างกลาง เรียกว่าประเทศค่อนข้างมีเสรีภาพ (Partly Free)

ในปี 1994 (2537) มีประมาณ 114 ประเทศ ที่จัดว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย ซึ่งในจำนวนนี้จะรวมทั้งประเทศที่เต็มไปด้วยเสรีภาพ และประเทศค่อนข้างเสรีภาพ (ซึ่งมีประมาณ 37 ประเทศ)

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเปอร์เซ็นต์ของประชากร ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีเสรีภาพค่อนข้างเสรี และขาดเสรีภาพ

	1981	1990	1998
Free	35.9 %	21.6 %	40.0 %
Partly Free	38.9 %	21.6 %	25.6 %
Not Free	20.0 %	40.0 %	33.5 %

ที่มา John D. Daniels & Lee H. Radebaugh.2001:96

ถึงแม้ว่าประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง จะยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามก็มีรูปแบบของรัฐบาลแบบประชาธิปไตยหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน

รูปแบบของรัฐบาลที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย

1) **แบบรัฐสภา (Parliamentary Government)** เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้พรรคการเมือง ที่มีเสียงข้างมากจัดตั้งคณะรัฐบาลขึ้น ตัวอย่างในประเทศอังกฤษ โดยจะมีผู้แทนที่ถูกเลือกเป็นตัวแทนของแต่ละเขต เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภา พรรคการเมืองที่มีที่นั่งมาก เป็นที่ 2 จะเป็นฝ่ายค้าน และการเลือกตั้งโดยทั่วไป จะมีขึ้นทุก ๆ 5 ปี

2) **แบบประธานาธิบดี (President)** รัฐสภาจะประกอบด้วย สมัชชาแห่งชาติ (National Assembly) ซึ่งเลือกโดยประชาชน และวุฒิสภา (Senate) ซึ่งเลือกโดย

สมาชิกแห่งชาติ ซึ่งรับผิดชอบในการออกกฎหมาย เช่น ในประเทศฝรั่งเศส จะมีการเลือกตั้งเพื่อสรรหาตำแหน่งประธานาธิบดีโดยตรง โดยจะอยู่ในตำแหน่ง 7 ปี และเลือกนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี ก็จะเสนอแนะบุคคลที่จะมาเป็นคณะรัฐมนตรี

2. รูปแบบการปกครองโดยพรรคการเมืองเดียว (Totalitarianism)

รูปแบบการปกครองโดยพรรคการเมือง เป็นระบบการเมืองที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจเป็นชุมชนกลุ่มน้อย หรือเพียง รายเดียว ลักษณะการปกครองแบบนี้ มี 3 ประเภท

- 1 เผด็จการ (Authoritarianism)
- 2 คอมมิวนิสต์ (Communism)
- 3 สังคมนิยมแบบฟาสซิสต์ (Fascism)

การปกครองแบบเผด็จการ (Authoritarianism) เป็นการปกครองโดยบุคคลผู้เป็นผู้นำ มุ่งใช้อำนาจ (Power) และอำนาจหน้าที่ (Authority) ในการบริหารประเทศ

การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ (Communism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครอง แบบพรรคการเมืองเดียว ซึ่งจะผสมผสาน ระหว่างการเมืองกับเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน โดยผู้นำมีลักษณะเป็นเผด็จการ คอมมิวนิสต์ เป็นลัทธิการเมือง ที่เกิดจากแนวคิดใน ค.ศ. ที่ 19 ของ Karl Marx นักปรัชญา และนักเศรษฐศาสตร์ การเมืองชาวเยอรมัน ซึ่งคาดคะเนว่า สังคมนิยม จะถูกล้มเลิกโดยให้เหตุผล 2 ประการ คือ

- 1) การปฏิวัติทางการเมือง
- 2) การปฏิวัติทางสังคม โดยการปฏิวัติทางการเมือง จะเกิดขึ้นก่อน และก่อให้เกิดการปฏิวัติทางสังคม ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน

ปัจจุบันลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้ล่มสลายแทบทั่วโลก เช่น การที่กำแพงเบอร์ลินแตก ทำให้เยอรมันรวมตัวกันระหว่างเยอรมันตะวันตกกับตะวันออก ประเทศในยุโรปตะวันออก และรัสเซีย ก็ได้เปลี่ยนจากลัทธิคอมมิวนิสต์ มาสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยระบบเศรษฐกิจ และการเมืองในประเทศคอมมิวนิสต์อ่อนตัวลง จนกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ ที่มีเสรีภาพมากขึ้น เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เกาหลีเหนือ และเวียดนาม เป็นต้น

การปกครองแบบสังคมนิยมแบบฟาสซิสต์ (Fascism) เป็นลัทธิการเมืองซึ่ง มุสโสลินี (Mussolini) ได้ตั้งขึ้นเป็นลักษณะการปกครอง โดยพรรคการเมืองพรรคเดียว ใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการ เป็นความคิดในการรวมทุกสิ่งทุกอย่างไว้ในรัฐ เป็นลักษณะที่เรียกว่า Fascist state

ระบบการปกครองแบบพรรคการเมืองพรรคเดียวจะขาดเสรีภาพ (Not Free) ซึ่งประเทศที่ขาดเสรีภาพ จะมีลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่ เป็นชาวมุสลิม มักได้รับแรงกดดันจากพื้นฐานทางศาสนาอิสลาม
- 2) เป็นประเทศที่มีหลายเชื้อชาติ ซึ่งอำนาจไม่ได้อยู่ในมือของกลุ่ม ที่มีเชื้อชาติ ของคนส่วนใหญ่
- 3) เป็นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ร่วมสมัย หรือสังคมคอมมิวนิสต์ ที่กำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง

7.1.2 ความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risk)

ผู้บริหารจำเป็นจะต้องประเมินประเทศที่จะทำธุรกิจว่าเป็นอย่างไร จะได้พิจารณาถึงความเสี่ยงทางการเมือง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอน ก่อให้เกิดผลร้ายต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น รัฐบาลนั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบ และการเข้ายึดครองครอง ทรัพย์สิน หรือการเข้าทำลายทรัพย์สิน อันเนื่องจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศนั้นๆ

7.2 สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมาย (Legal Environment)

สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง และเป็นปัจจัยภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ผู้บริหารต้องตระหนักถึงกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่เข้าไปลงทุน ที่มีลักษณะแตกต่างกันแต่ละประเทศ

ระบบกฎหมายแบบต่าง ๆ โดยทั่วไป จะมี 3 ระบบ ดังต่อไปนี้

1. ระบบกฎหมาย ที่ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี (Common Law System)
2. ระบบกฎหมายแพ่ง (Civil Law System)
3. ระบบกฎหมาย ที่ปกครองโดยพระศาสนา (Theocratic Law System)

ระบบกฎหมายที่ขึ้นกับขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นกฎหมาย ที่มีพื้นฐานมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาก่อน โดยมีประเทศอังกฤษถือเป็นต้นแบบของกฎหมายนี้

ระบบกฎหมายแพ่ง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบประมวลกฎหมาย เป็นกฎหมาย ที่มีพื้นฐานมาจากการกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของกฎหมายจำนวนมากแล้ว

รวบรวมกันเป็นรหัส จากนั้นจึงประมวลเป็นกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายนี้ จะเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินธุรกิจในประเทศต่างๆ มากกว่า 70 ประเทศ เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ฯลฯ

ความแตกต่างระหว่างระบบกฎหมาย ที่ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี กับ ระบบกฎหมายแพ่ง

1. ระบบกฎหมายที่ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี จะขึ้นอยู่กับการศึกษา ของศาลที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ

2. ระบบกฎหมายแพ่ง จะอยู่บนพื้นฐาน ที่เกิดจากวิธีการนำกฎหมายไปประยุกต์ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในการทำสัญญา ประเทศที่ใช้กฎหมาย ที่ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียม ประเพณี สัญญาจะมีรายละเอียดมากมาย พร้อมทั้งข้อปลีกย่อย ที่รวมถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นไว้ ส่วนประเทศ ที่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่ง สัญญามักจะสั้นกว่า และมีรายละเอียดน้อยกว่า และกฎหมายแพ่ง ยังทำให้เกิดข้อขัดแย้งน้อยกว่า ส่วนใหญ่ศาลจึงมักใช้ประมวลกฎหมาย แพ่งมาพิจารณาตัดสินคดี

ระบบกฎหมายที่ปกครองโดยพระศาสนา เป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากคำสั่ง สอนทางศาสนา เช่น กฎหมายของศาสนาอิสลาม ซึ่งพบในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม กฎหมายศาสนาอิสลาม (Islamic Law) มีพื้นฐานมาจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. คัมภีร์โคราน (The Koran)
2. คัมภีร์ ซุนนัห์ (The Sunnah) หรือคำตัดสิน และคำกล่าวโดยพระโมฮัมหมัด
3. ข้อเขียนของปราชญ์ชาวมุสลิม
4. ข้อตกลงของกฎหมายชุมชน ที่ใช้ในประเทศมุสลิมด้วยกัน

กฎหมายอิสลาม จะไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้น ถึงแม้สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไป กฎหมายอิสลามจะเน้นเรื่องศีลธรรม แต่จะไม่เน้นเรื่อง การค้า ทำให้มีอิทธิพลต่อระบบธนาคาร ที่ไม่สามารถคิดดอกเบี้ยเงินฝาก และห้ามทำการค้าเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ และสุหรี่ เป็นต้น

และถ้าหากไม่คำนึงถึงกฎหมายตามที่กล่าวมาข้างต้น ในทางปฏิบัติกฎหมาย มัก จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี
2. กฎหมายแพ่ง

นอกจากนี้ รัฐบาลของแต่ละประเทศมักจะออกกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภายในประเทศ ได้แก่ กฎหมาย ด้านสุขอนามัย ความปลอดภัยของผู้บริโภค การปกป้องสภาพแวดล้อม การปฏิบัติต่อลูกจ้าง ข้อห้ามในเรื่องการผูกขาด สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า เป็นต้น ดังนั้นการจะเข้าไปทำธุรกิจในประเทศใดประเทศหนึ่ง จะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายในประเทศ ที่ตนเข้าไปดำเนินการ และจะต้องเข้าใจถึงระเบียบต่างๆ ที่ใช้ในประเทศนั้นๆ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ

บทสรุป

สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง ย่อมมีผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของธุรกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งแต่ละประเทศจะมีระบบการเมือง การปกครองที่แตกต่างกัน ระบบการเมืองสามารถจัดแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ (1) การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีการเลือกตั้งผู้แทน มีการกำหนดระยะเวลาของการอยู่ในตำแหน่งของผู้แทน และมีระบบศาลที่เป็นอิสระจากหน่วยงานอื่น รูปแบบของรัฐบาลที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย มี 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบรัฐสภา (Parliamentary Government) และแบบประธานาธิบดี (President) (2) การปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว (Totalitarianism) ลักษณะการปกครองแบบนี้มี 3 ประเภท ได้แก่ การปกครองแบบเผด็จการ (Authoritarianism) แบบคอมมิวนิสต์ (Communism) และ สังคมนิยมแบบฟาสซิสต์ (Fascism)

สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง และมีลักษณะแตกต่างกันแต่ละประเทศ โดยทั่วไป จะมี 3 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบกฎหมาย ที่ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี (Common Law System) จะขึ้นอยู่กับการศึกษาของศาล ที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ (2) ระบบกฎหมายแพ่ง (Civil Law System) เป็นกฎหมาย ที่มีพื้นฐานมาจากการกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของกฎหมายจำนวนมาก แล้วรวบรวมกันเป็นรหัส จากนั้นจึงประมวลเป็นกฎหมาย (3) ระบบกฎหมายที่ปกครองโดยพระศาสนา เป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานมาจากคำสั่งสอนทางศาสนา ซึ่งจะพบในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม

คำถามท้ายบท

1. สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
2. การเมืองในปัจจุบันมีการแบ่งออกเป็นกี่ฝ่าย ได้แก่อะไรบ้าง
3. ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างจาก ระบบการปกครองแบบพรรคการเมืองพรรคเดียวอย่างไร จงอธิบาย
4. จงอธิบายความแตกต่างของระบบกฎหมายแบบต่างๆ มาพอใจ
5. ความเสี่ยงทางด้านการเมือง มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง จงอธิบาย